

VENÄJÄN VARJOSOTAA EUROOPASSA – HYBRIDIVAIKUTTAMISEN MONET MUODOT

Sen jälkeen kun Venäjä aloitti suurhyökkäyksen Ukrainassa vuonna 2022, Euroopassa on raportoitu lukuisista tapauksista, joita on epäilty vieraan valtion harjoittamaksi hybridivaikuttamiseksi. On koettu esimerkiksi sabotaasia, häirintää, informaatiovaikuttamista, kyberiskuja ja vakoilua.

Hybridivaikuttamisella, hybridisodankäynnillä ja hybridiuhkilla viitataan toimintaan, jossa erilaisia vaikutuskeinoja yhdistelemällä pyritään saavuttamaan poliittisia ja strategisia päämääriä. Keinoihin voi lukeutua disinformaatiokampanjoita, vaalivaikuttamista, poliittista, taloudellista ja diplomaattista painostusta, kyberhyökkäyksiä ja sabotaasia. Hybridisodankäynnin keinot räätälöidään joustavasti ja luovasti kohteen heikkouksien mukaan (Mumford ja Carlucci 2023).

Hybridivaikuttamisen päämäärä on aiheuttaa turvattomuutta, hämmennystä ja hajaannusta käynnistämättä kuitenkaan avointa sotaa. Hybridivaikuttaja toimii harmaalla alueella ja pyrkii hämmentämään, mikä hankaloittaa selkeän tilannekuvan muodostamista, päätöksentekoa ja vastatoimiin ryhtymis-

tä. Koska sodan kynnyks ei ylity, hybridiuhkiin ei myöskään voida vastata tavanomaisilla sotateoimilla.

KRIMIN MIEHITYS TOI HYBRIDISODANKÄYNNIN KEINOT NÄKYVIKSI

Hybridisodankäynti ei ilmiönä ole mitenkään uusi. Jo antiikin ajoista lähtien on yhdistelty ei-sotilaallisia ja sotilaallisia keinoja vastustajien heikentämiseen. Kylmän sodan suurvaltakilpailussa oli tärkeää välttää sotilaallista yhteenottoa ydinasevaltojen välillä, joten sekä Yhdysvallat että Neuvostoliitto liittolaisineen hyödynsivät hybridisodankäynnin menetelmiä.

Hybridisodankäynti nousi käsitteenä kuitenkin laajempaan tietoisuuteen Venäjän vuoden 2014 Krimin miehityksen ja Itä-Uk-

Taloudellinen painostus, erityisesti energiariippuvuuksien luominen, on ollut keskeinen osa Venäjän vaikuttamiskeinojen valikoimaa.

rainan sodan myötä. Venäjä käytti tuolloin erilaisia suoria ja epäsuoria keinoja, kuten tunnuksettomia sotilaita, kyberhyökkäyksiä, taloudellista painostusta ja massiivista informaatiovaikuttamista miehityksen oikeuttamiseksi. Käsite ”hybridi” soveltui hyvin kuvaamaan näitä toimintamuotoja (Wither 2016).

Vuoden 2014 jälkeen Venäjä on todistettavasti hyödyntänyt hybridivaikuttamisen keinovalikoimaa lukuisia kertoja. Se sekaantui esimerkiksi Yhdysvaltain vuoden 2016 presidentinvaaleihin, mikä osoitti, että se kykenee manipuloimaan demokraattisia prosesseja kyberhyökkäysten ja disinformaatiokampanjoiden avulla. Samankaltaisia taktiikoita on käytetty myös Euroopassa kylvämään eripuraa ja horjuttamaan luottamusta demokratiaan (Kalniete ja Pildegovičs 2021). Lisäksi kyberhyökkäyksillä ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvalla sabotaasilla on pyritty häiritsemään ja epävakauttamaan yhteiskunnan ja talouden toimintaa (Pillai 2023).

Taloudellinen painostus, erityisesti energiariippuvuuksien luominen, on ollut keskeinen osa Venäjän vaikuttamiskeinojen valikoimaa. Sen mahdollisuudet käyttää energiaa vaikut-

tamisen välineenä ovat kuitenkin heikentyneet huomattavasti, koska Euroopan unioni (EU) on pyrkinyt irtaantumaan venäläisestä energiasta Ukrainan sodan seurauksena.

HYBRIDIVAIKUTTAMINEN ON KIIHTYNYT UKRAINAN SODAN MYÖTÄ

Hybridiuhkista on viime vuosina muodostunut keskeinen turvallisuushuoli sekä EU:ssa että NATOssa, minkä myötä molemmissa on myös ryhdytty tehostamaan puolustusta niitä vastaan. Samanaikaisesti sekä akateeminen tutkimus että julkinen keskustelu ja tietoisuus hybridiuhkista ovat lisääntyneet. Media on ollut keskeisessä osassa tämän tietoisuuden kasvattamisessa.

Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisemassa tutkimuksessa olemme analysoineet sitä, miten Venäjän harjoittamasta hybridivaikuttamisesta on uutisoitu eurooppalaisissa tiedotusvälineissä 2000-luvulla. Havaitimme, että Venäjän hybridiopeeraatioiksi epäiltyjä tapauksia on esiintynyt yhä tiheämmin sen jälkeen, kun Venäjä aloitti täysimittaisen hyökkäyssotansa Ukrainas-

KUVAN LÄHDE: ISTOCKPHOTO

Vuonna 2022 Euroopassa havahduttiin todenteolla siihen, miten riippuvaisia monessa maassa oltiin muun muassa venäläisestä maakaasusta ja öljystä.

sa. Tahti on kiihtynyt erityisesti vuodesta 2024 lähtien. Myös tuoreiden asiantuntijaraporttien mukaan Venäjä on kiihdyttänyt hybridisotaansa länsimaita vastaan samalla, kun se käy konventionaalista sotaa Ukrainassa (McGrath 2024; Mäkinen ja Liuhto 2025; Schuurman 2025).

Tahdin kiihtyminen on oletettavasti seurausta paitsi siitä, että lännen ja Venäjän väliset jännitteet ovat lisääntyneet, mutta myös siitä, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan ei ole edennyt sen odotusten mukaisesti. Lisäksi Venäjä on joutunut laajentamaan toiminta-

repertuaariaan siksi, että helmikuun 2022 jälkeen Euroopasta on karkotettu satoja venäläisiä vakoojia, jotka ovat toimineet diplomaattipeitteellä. Samalla sen tarve pyrkiä vaikuttamaan länsimaihin on kasvanut, koska länsi on muun muassa antanut apua Ukrainalle ja kohdistanut Venäjään pakotteita.

HYBRIDIVAIKUTTAMISEN MONET ULOTTUVUUDET

Tutkimuksemme osoittaa, että hybridisodan käynniksi epäillyn toiminnan keinot voivat

KUVAN LÄHDE: ISTOCKPHOTO

Venäjä on yhdistetty vaalivaikuttamiseen monessa eri maassa.

olla moninaisia. Eri puolilta Eurooppaa uutisoitujen tapausten joukkoon mahtuu disinformaatiokampanjoita, vaalivaikuttamista, infrastruktuurin häirintää ja sabotointia, kyberiskuja, pommiuhkauksia, tuhopolttoja, maahanmuuton välineellistämistä, ilmatilaloukkauksia, vakoilua sekä jopa salamurhia tai niiden yrityksiä. Hybridivaikuttamisen takana on usein valtiollinen toimija, mutta sen keinoja voivat hyödyntää myös ei-valtiolliset toimijat, kuten terroristijärjestöt.

Venäjän hybridivaikuttamisen voi tutkimmuksemme perusteella jakaa neljälle eri ulottuvuudelle: taloudelliselle, poliittiselle,

yhteiskunnalliselle ja sotilaalliselle. Eri ulottuvuudet menevät usein limittäin, koska hybridisodankäynti tyypillisesti pyrkii aiheuttamaan vahinkoa ja saavuttamaan strategisia etuja samanaikaisesti useilla eri osa-alueilla. (Mäkinen ja Liuhto 2025.)

Venäjä on ajanut esimerkiksi sekä yhteiskunnallisia, poliittisia että sotilaallisia päämääriä massiivisilla disinformaatiokampanjoilla ja rahoittamalla varsinkin oikean laidan poliittisia toimijoita. Se on pyrkinyt vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen, vaaleihin ja poliittiseen päätöksentekoon, rapauttamaan EU:n ja NATO:n yhtenäisyyttä ja viime vuo-

Venäjän harjoittamassa vaikuttamisessa tavoitteena on lietsoa epävakautta ja vahvistaa polarisaatiota yksittäisten valtioiden sisällä mutta myös luoda jakolinjoja eri maiden välille ja EU:n sisälle.

sina heikentämään erityisesti Ukrainalle annettua tukea.

Venäjän harjoittamassa vaikuttamisessa tavoitteena on lietsoa epävakautta ja vahvistaa polarisaatiota yksittäisten valtioiden sisällä mutta myös luoda jakolinjoja eri maiden välille ja EU:n sisälle. EU:n sisäinen jakautuneisuus heikentää sen toimintamahdollisuuksia Venäjälle tärkeissä asioissa, kuten EU:n yhteisessä puolustuksessa, Venäjän vastaisissa pakotteissa, Ukrainan tukemisessa sekä varautumisessa ja vastaamisessa hybridiuhkiin.

VAALIVAIKUTTAMISTA JA MIELIPITEIDEN MANIPULOINTIA

Keskeinen menetelmä Venäjän hybridisodankäynnissä on informaatiovaikuttaminen. Sen avulla Venäjä pyrkii muun muassa manipuloimaan yleistä mielipidettä ja vaikuttamaan vaalituloksiin. Valheellista ja vääristettyä tietoa levittämällä Venäjä haastaa ja kyseenalaistaa muun muassa länsimaista turvallisuuskäsitystä ja EU:n perusarvoja.

Sen tavoitteena on esimerkiksi murentaa luottamusta yhteiskunnan rakenteisiin ja demokraattisiin instituutioihin, vahvistaa yhteiskunnallisia jännitteitä ja polarisaatiota sekä oikeuttaa omaa toimintaansa ja kyseenalaistaa muiden toimijoiden legitimitettä.

Erytyisesti sosiaalinen media on hyvin käyttökelpoinen alusta informaatiovaikuttamiselle, sillä sen kautta on yhtäältä mahdollisuus tavoittaa laajoja yleisöjä ja toisaalta toteuttaa vaikuttamiskampanjoita kohdenetusti eri ryhmille. Sosiaalisessa mediassa usein korostuva tunnepitoinen viestintä ja vastakkainasettelut myös mahdollistavat ääripäiden lietsomisen.

Venäjä on vaalivaikuttamisellaan pyrkinyt edesauttamaan sille myönteisten toimijoiden valtaannousua. Näin se on toiminut sekä EU:n sisällä että sen lähialueilla – varsinkin maissa, jotka se katsoo omaan etupiiriinsä kuuluviksi.

Viime aikoina huomiota on herättänyt Venäjän sekaantuminen Moldovan parlamenttivaaleihin. Moldovassa Venäjää on syytetty massiivisen disinformaation levittämisestä. Lisäksi epäillään, että Venäjä on

Yhteiskunnan normaaleja toimintoja häiritsemällä voidaan myös pyrkiä aiheuttamaan turvattomuuden tunnetta ja epävarmuutta.

muun muassa maksanut mielenosoituksiin osallistumisesta ja pyrkinyt ostamaan ääniä. Tässä tapauksessa Venäjän vaalivaikuttaminen näyttää kaikessa räikeydessään kääntyneen sitä itseään vastaan, sillä EU-myönteinen PAS-puolue sai Moldovassa vaalivoiton.

Vuoden 2024 lopulla Romaniassa puolestaan mitätöitiin presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen tulokset, koska Venäjän epäiltiin vaikuttaneen vaaleihin. Tuolloin voittajaksi nousi lähes tyhjästä Venäjä-mielinen ehdokas, jonka näkyvyys ja suosio perustuivat pääosin ulkoapäin masinoiduksi epäiltyyn Tiktok-kampanjaan. Romaniassa uusintavaalit johtivat EU-myönteisen ehdokkaan voittoon.

Myös vuoden 2024 EU-parlamenttivaaleja edelsi Venäjän massiivinen informaatiovaikuttaminen. Tuolloin sen tavoitteena oli ennen kaikkea heikentää Ukrainan tukirintamaa ja lisätä Venäjä-myönteisyyttä EU:ssa. Tutkivien journalistien haltuunsa saama tietovuoto paljasti, että ammattimaisen ja järjestelmällisen disinformaatiokampanjan kohteena olivat erityisesti suuret sekä poliittisesti ja taloudellisesti vaikutusvaltaiset

EU-jäsenmaat, kuten Ranska, Saksa ja Puola (Laine ja Morozova 2024).

Venäläisen trollitehtaan sosiaalisen median kampanjassa väitettiin esimerkiksi, että syypäitä elinkustannusten ja työttömyyden nousuun olisivat EU:n Ukraina-tuki ja ukrainalaiset pakolaiset. Lisäksi syytettiin liberaaleja voimia siitä, että ne olisivat lietsoneet perusteetonta pelkoa liittyen koronapandemiaan, ilmastonmuutokseen ja Venäjän uhkaan. Niitä moitittiin myös perinteisten arvojen rapauttamisesta EU:ssa (Laine ja Morozova 2024). Näin Venäjä pyrki paitsi vaikuttamaan kansalaismielipiteeseen Ukrainasta, myös kasvattamaan laita-oikeiston kannatusta ja painoarvoa EU-parlamentissa. Laitaoikeiston toivottiin vaikuttavan EU-parlamentissa, että EU vähentäisi Ukrainalle annettavaa apua ja lieventäisi Venäjä-pakotteita.

TALOUDEN JA YHTEISKUNNAN HORJUTTAMISTA ERI KEINAIN

Ukrainan sodan syttymisen jälkeen EU-alueella on sattunut lukuisia epäilyttäviä infrastruktuuriin kohdistuneita tihutöitä ja häirintä-

tapauksia. On sabotoitu rautatieliikennettä, vaurioitettu tietoliikenne- ja energiakaapeleita sekä tehty kyberiskuja muun muassa vesilaitoksiin, sairaaloihin ja pankkeihin. Viime vuosina voimistunut, Venäjä-lähtöiseksi epäilty GPS-häirintä puolestaan on vaikuttanut lento- ja meriliikenteeseen.

Toistaiseksi infrastruktuurin häiriöiden vaikutukset ovat pysyneet EU:ssa rajallisina ja väliaikaisina, mutta pahimmillaan ne voisivat johtaa yhteiskunnan ja talouden toimintojen lamaantumiseen ja kansallisen turvallisuuden vaarantumiseen. Esimerkiksi laajamittainen satelliittinavigoinnin häirintä voi estää viranomaisten toimintaa ja lamauttaa monia yhteiskunnan kriittisiä toimintoja, kuten logistiikkaa, rahaliikennettä sekä energia- ja tietoverkkoja, koska ne tarvitsevat satelliiteista tulevia aika- ja paikkatietoja. Hybridi-iskujen kasvava uhka onkin lisännyt huolta Euroopan kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuudesta.

Yhteiskunnan normaaleja toimintoja häiritsemällä voidaan myös pyrkiä aiheuttamaan turvattomuuden tunnetta ja epävarmuutta. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat venäläislähtöisiksi epäillyt pommiuhkaukset, joita lähetettiin sähköpostitse satoihin tšekkiläisiin ja slovakialaisiin kouluihin vuonna 2024. Uhkausten kohteeksi joutuneista kouluista ei löytynyt räjähteitä, mutta monet niistä joutuivat sulkemaan ovensa useiksi päiviksi tai muuttamaan lukujärjestyksiään. Tuolloin erityisesti Tšekissä oltiin jo valmiiksi varuil-

laan koulujen turvallisuuden suhteen, sillä taustalla oli traaginen joukkoampuminen Prahassa joulukuussa 2023. Samankaltaisia pelkoa lietsovia tapauksia ovat olleet myös tuhopoltot, joita on kohdistunut liike- ja varastotiloihin ympäri Eurooppaa.

Myös välineellistettyä maahanmuuttoa on pyritty käyttämään osana hybridivaikuttamista. Venäjältä ja Valko-Venäjältä on viimeisen vuosikymmenen aikana ohjattu EU:n itärajan maihin ajoittain suuriakin määriä turvapaikanhakijoita, jotka ovat peräisin kolmansista maista. Tällä toiminnalla pyritään lisäämään kohdemaissa maahanmuuttovastaisuutta ja polarisaatiota, luomaan painetta poliittiselle päätöksenteolle ja horjuttamaan yhteiskunnan kantokykyä sekä heikentämään kansallista turvallisuutta.

Vastatoimina EU:n itärajan maissa, kuten Suomessa, on suljettu rajanylityspaikkoja, rajoitettu turvapaikanhakua sekä vahvistettu rajan infrastruktuuria ja valvontaa. Välineellistetty maahanmuutto haastaa sen kohteeksi joutunutta valtiota, koska kansallista turvallisuutta pitäisi pystyä suojelemaan ilman, että tingitään ihmisoikeuksista ja kansainvälisten sopimusten noudattamisesta.

HÄMÄRYTTÄ JA TOIMIJOIDEN MONINAISUUTTA

Hybridisodankäynti monimuotoisine keinoinen ja toimijoinen hämärtää sodan ja

KUVAN LÄHDE: ST-LEHTIKUVA

Viime vuosina monissa EU:n rajamaissa on vahvistettu rajaturvallisuutta. Esimerkiksi Puola on vahvistanut Valko-Venäjän vastaista rajaansa muun muassa torjuakseen välineellistettyä maahanmuuttoa.

rauhan välistä rajaa, mikä myös hankaloittaa sen tunnistamista ja vastatoimiin ryhtymistä. On vaikea saada selville ja todistaa, mitkä tapahtumat loppujen lopuksi ovat tahallisia operaatioita, joiden taustalla on jokin ulkopuolinen taho laajempine poliittisine tavoitteineen ja mitkä taas vain esimerkiksi satunnaista ilkivaltaa.

Epävarmuutta lisää entisestään se, että hybridisodankäynnille on tyypillistä erilaisen sijaistoimijoiden ja välikäsien hyödyntäminen. Nykyteknologia tarjoaa tähän uusia mahdollisuuksia. Tutkijat ovat havainneet, että Venäjä hyödyntää yhä enenevässä määrin digitaalisia alustoja, kuten Telegramia, sabotaasioperaatioiden toteuttajien rekry-

tointiin (Richterova ym. 2024). Toimintaa, johon tapauskohtaisesti rekrytoidaan ”keikkatyöläisiä”, on huomattavasti vaikeampaa ennakoita kuin perinteisten tiedustelupalveluiden suorittamia operaatioita. Motivaationa tämänkaltaiseen toimintaan ryhtymiselle voi olla raha, mutta yleisesti ottaen yhteiskunnan marginaalissa tai haavoittuvassa asemassa olevat ovat otollisia kohteita vaikuttamiselle ja painostamiselle.

Tutkimuksemme mukaan hybridioperaatioiksi epäillyt tapaukset saavat tapahtumahetkellä paljon mediahuomiota, mutta tietoa niiden seurauksista on vaikeampi löytää. Tämä voi olla ainakin osittain seurausta pitkistä ja monimutkaisista tutkintaprosesseista ja oikeudenkäynneistä. Reaktiot eri tapauksiin ovat joka tapauksessa vaihdelleet ja yleisesti ottaen näytön saaminen Venäjän osallisuudesta on ollut vaikeaa, kuten esimerkiksi Itämerellä vaurioituneiden kaapeleiden ja kaasuputkien tapaukset ovat osoittaneet. Venäjälle taas on ollut ominaista oman osallisuuden sitkeä kiistäminen ja vääristellyn tiedon tulvalla harhauttaminen.

Hybridivaikuttamiselta puolustautuminen on eräänlaista tasapainottelua, sillä myös uhkien näkeminen joka puolella ja ylenpalttinen turvallistaminen voimistavat turvattuuden tunnetta, kaventavat demokratiaa ja siten palvelevat hybridivaikuttajan intressejä. Koska hybridivaikuttamisen tavoitteena on aiheuttaa hämmennystä ja eripuraa,

tietoisuuden ja yhteistyön lisääminen sekä kansallisesti että EU-tasolla edesauttaa sen havaitsemista ja torjumista.

—
Hanna Mäkinen on erikoistutkija Turun yliopiston Pan-Eurooppa Instituutissa.

KIRJALLISUUS

- Kalniete, Sandra ja Pildegovičs, Tomass 2021. Strengthening the EU's resilience to hybrid threats. *European View*, 20:1, 23–33. <https://doi.org/10.1177/17816858211004648>
- Laine, Martin ja Morozova, Anastasiia 2024. Leaked Files from Putin's Troll Factory. How Russia Manipulated European Elections. *VSquare*, 16.9.2024. <https://vsquare.org/leaked-files-putin-troll-factory-russia-european-elections-factory-of-fakes/>. Viitattu 3.11.2025.
- McGrath, Sophia. 2024. Spotlight on the Shadow War. Inside Russia's attacks on NATO Territory. U.S. Helsinki Commission. <https://www.csce.gov/wp-content/uploads/2024/12/Spotlight-on-the-Shadow-War-Website.pdf>. Viitattu 3.11.2025.
- Mumford, Andrew ja Carlucci, Pascal 2023. Hybrid Warfare. The Continuation of Ambiguity by Other Means. *European Journal of International Security*, 8:2, 192–206. <https://doi.org/10.1017/eis.2022.19>
- Mäkinen, Hanna ja Liuhto, Kari 2025. Russia's shadow war. The media coverage of Russia's hybrid war against the EU in the 21st century. Teoksessa *Russia's war against Ukraine*. Toim. Pentti Forsström. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. <https://www.doria.fi/handle/10024/193284>. Viitattu 3.11.2025.
- Pillai, Helmi 2023. Protecting Europe's critical infrastructure from Russian hybrid threats. *Centre for European Reform*. https://www.cer.eu/sites/default/files/pb_HP_hybrid_threats_25.4.23.pdf. Viitattu 3.11.2025.
- Richterova, Daniela, Grossfeld, Elena, Long, Magda ja Bury, Patrick 2024. Russian Sabotage in the Gig-Economy Era. *The RUSI Journal*, 169:5, 10–21. <https://doi.org/10.1080/03071847.2024.2401232>
- Schuurman, Bart 2025. Russian operations against Europe since the 2022 invasion of Ukraine. Haag: Leiden University. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/governance-and-global-affairs/isga/infographic-russian-operations-against-europe.pdf>. Viitattu 3.11.2025.
- Wither, James K. 2016. Making Sense of Hybrid Warfare. *Connections* 15:2, 73–87. <http://www.jstor.org/stable/26326441>. Viitattu 3.11.2025.